

Pri tej priliki sem se spomnil dveh slovenskih prevodov iz nemščine, ki sta brezdvomno za tistih „mladih“ let zagledala beli dan. Nemški izvirnik prvega teh prevodov je zložil H. Heine, za katerega so bili Mandelc pa tudi odlični njegovi sošolci že v Ljubljani kaj vneti: vsi so ga brali, vsi ga slavili. Heine jim je bil nad vse. Ta pesmica slove:

Ein Fichtenbaum steht einsam
Im Norden auf kahler Höh'.
Ihn schläfert; mit weißer Decke
Umhüllen ihn Eis und Schnee.

Er träumt von einer Palme,
Die fern im Morgenland,
Einsam und schweigend trauert
Auf brennender Felsenwand.

Bor v severu samotni
Stoji na golem bregu
Zaspan je, z odejo belo
Pokriva ga led i sneg.

Od palme se mu sanja,
Ki v kraju jutranjem
Stoji in molče žaluje
Na robu razpaljenem.

Mandelc.

V drugem prevodu so poslovenjeni Schillerjevi verzi:

„Ihr stürzt nieder, Millionen.
Ahnest du den Schöpfer, Welt?
Such' ihn über'm Sternenzelt,
Über Sternen muß er wohnen!“

Schiller.

Ti stihi stoje kot geslo na čelu oddelka „Astronomie“ v dr. Schoedlerjevi knjigi „Das Buch der Natur“. Ta obsega šest večjih oddelkov, med temi tudi živalstvo (Zoologie), in po tem se je ravnal učitelj Fr. Heinz, ki nas je tedaj v naravopisju poučeval. Slovenski prevod je napisan v navedeni knjigi tik nemških stihov in se glasi tako-le:

„Vi popadate, milijoni,
Svet, ga čutiš Ti Bog?
Iš' nad zvezdnim nebom ga,
Nad zvezdami dom mu sloni!“

Podpisal se prelagatelj ni; vendar se sme domnevati, da je te stihe Mandelc preložil ter jih v naglici napisal kar v knjigo, ki jo je za šolo rabil.

Neznatni sta in skromni ti dve drobtinici; vendar naj gresta med svet, da tudi oni ohranita blagi spomin na mlada leta naših pisateljev.

M. Blažič.

Nemci in nemštvo v „vzhodnih evropskih“ literaturah. Otto Hauser na Dunaju je v nemški reviji „Das literarische Echo“ (XII, 1618—1620) napisal o knjigi „Die osteuropäischen Literaturen und die slawischen Sprachen“ (Kultur der Gegenwart, I. Teil, IX. Abteilung) tako zanimivo in v neki meri celo simptomatično oceno, da se moramo tudi mi nekoliko pomuditi ob njej. Seveda nas pred vsem zanima kritika onih poglavij, ki so jih napisali Slovani (Jagić, Brückner, Máchal, Murko, Veselovskij).

Jagiću, ki je pisal o slovanskih jezikih, daje Hauser polno mero hvale, zato pa je do kosti obral vse one, ki so pisali o slovanskih literaturah od Veselovskega pa do Murka. Veselovskemu očita, da je premalo poudaril vpliv Germanov na postanek ruskega slovstva. Brückner („der Deutschpole“) ni omenil protestanta Reja in (kakor pisca češke in slovenske literature) zamolčal vpliv nemške reformacije na razvoj duševnega življenja. Tudi mu ni prav, da Brückner ne omenja

Lelewela (ki je „eigentlich von Löllhövel und aus deutschem Geschlecht“) in da je preveč naroden Poljak. Splošno se na tej knjigi neprijetno opaža, da se zamolčuje pri slovanskih literaturah udeležba in sodelovanje Nemcev, od katerih Slovani niso dobili samo svojih vzorov, ampak tudi „eine große Reihe führender Persönlichkeiten“. Nemci baje vedno priznavajo tujstvo Chamissa in Steffensa, v tej knjigi pa so pesniki in pesnice navadno navedeni „nur unter ihren slawischen Pseudonymen“. Višek Hauserjeve kritike pa je vsekakor v sledečem stavku: „Ebensowenig erwähnt Murko, der die südslawischen Literaturen behandelt, daß die dalmatinische Literatur, die erste moderne Kunstliteratur in einer slawischen Sprache, das Werk von Germanen ist“. Ta stavek je značilen za Hauserja, značilen pa tudi za Murka; Hauser je pokazal v njem vso svojo znanstveno goloto, Murku pa se bodo tudi Nemci začeli kmalu čuditi, da še ni dokazal nemškega vpliva na — znaj zlobec, kaj! Saj mu že danes očitajo, da ni dokazal nemškega vpliva na staro dubrovniško literaturo, na Hektorovića, Držića, Marulića in legijo drugih, vse samih zastopnikov južne slovanske literature, svetovne literature v času, ko se Nemcem o lepi literaturi še niti sanjalo ni. Kakor bi kdo krokarju očital, da ni tudi na jeziku črn!

Hauser je sploh čuden v svoji znanstvenosti. Meša „Germane“ in „Nemce“ in „lojalno“ priznava, da prepuščajo Nemci drugim svoje literate, kakor je „Francoz“ Chamisso in neki obskuren „Holsteinec“ (sic!) Steffens. V članku, pisanem proti Slovanom, pa ne pripozna, da so „Nemci“ kakor Leibniz, Lessing in Nietzsche slovanskega rodu, da je zadnji med njimi to tudi izrečno poudarjal. Hauserjeva pravičnost je dosledna samo tam, kjer gre za večjo nemško slavo. Tam, če treba, žrtvuje kakega Steffensa ali celo Chamissa. Takih nedoslednosti in neznanstvenih trditev v Hauserjevem članku kar mrgoli. Omeniti pa hočemo še eno zanimivost.

Na koncu članka pravi pisec, odkod je dejstvo, da se v slovanskih literaturah nemški vpliv tako prezira in zamolčuje. Vzrok za to tiči v pogrešeni metodi doseďanjega literarnozgodovinskega raziskovanja. Vendar pa nam ni treba obupati. Hauser končuje s stavkom: „Ich habe . . . in meiner eigenen „Weltgeschichte der Literatur“ (Leipzig 1910, Bibliogr. Inst.) in allen Fällen, wo ich sichere Daten hatte, ursprünglichen Namen und Herkunft angegeben und dadurch, wie ich hoffe, das Bild der geistigen Entwicklung nicht selten wesentlich klarer gestaltet.“ Hauser govori dovolj jasno. Česar ni zmogla legija ljudi, kakor Veselovskij in drugi, to je opravil on. Zato kupujte njegovo knjigo; naslov ji je navedel točno, celo založnika ni pozabil, le o ceni molči — knjiga je menda precej draga. Vsekakor si jo bomo o priliki ogledali; poskusi, ki jih je podal pisatelj v tej oceni, obetajo, da bo knjiga zelo zanimiva in dovolj poučna.

Prozorna tendenca Hauserjeve ocene in njena vsiljiva reklama pa nas spominjata besed, s katerimi je pred par leti dr. Kramář označil v odprtem pismu drju. Ad. Wagnerju Nemce in njih „Kulturträgeri“. Nemcem pri vsej njihovi tolikokrat poudarjeni kulturnosti ni za to, da bi kulturo širili, njih prva skrb je le, kje jim njihova „kultura“ nosi višje procente.

Ciprijan Korošak.

